

NÉPÜNK ÉS NYELVÜNK

A SZEGEDI ALFÖLDKUTATÓ BIZOTTSÁG
NÉPRAJZI, TÁRSADALOMRAJZI ÉS NYELVÉSZETI SZAKOSZTÁLYAINAK
KÖZÉRDEKŰ FOLYÓIRATA

HORGER ANTAL és Cs. SEBESTYÉN KÁROLY
KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTI
BIBÓ ISTVÁN

SZEGED
KIADJA A SZEGEDI ALFÖLDKUTATÓ BIZOTTSÁG
1929

II. csikós: Fekügyünk le ety kicsit a földre!
(A két csikós lefekszik.)

Az angyalok: Keljetek fel, jó bojtárok,
Az angyalszót halgassátok.
A Messiás született,
Akit jövendöltetek (!)
Ez hát nekünk nem hajnal,
Inkább szép nappal.

I. csikós: (költögeti a másikat)
Hallod-e pásztortárs,
Ez nem ój szó mint más,
Emeld fel a fejedet,
Nyútsd ki ja két kezedet.
Kejjünk fel és mennyünk el.

II. csikós: (énekli) Kejjünk fel tehát
Látni egy esodát,
Kit szült Mária
Betlehembe kis Jézuskát.

(Felkelnek és a juhással együtt éneklik.)

Tételi bojtárok, bojtárok!
Ved rád juhász a bundát, a bundát,
Fogjunk göndör báránkát, báránkát,
Vigyük haza anyyának, anyyának,
Főzze meg a fijának, annak a kis Jézusnak.

Ha valaki vígan él, vígan él,
A pásztor éppen úgy él,
Sétál, dudál, furujál, furujál
Billeg-ballag, meg-megáll.

II. angyal: Kérjük a háziasszonynak szíve szándékát,
Forgassa kezében erszénye kulcsát,
Tizest is, huszast is elfogadunk,
De a máriásnak legjobban örülünk.

(Mindnyájan éneklik):

Máriások adatnak,
Tallérokkaal megraknak,
Kaláccsal, jó borral,
Megajándékoznak.

(Gyula.)

Feljegyezte: *Implom József.*

At tatár rab.

Af futás idejin törtínt, ídes apámítul sokat hállottam, hogy ammínt híre jöt, hogy gyön at tatár, mindenki azoⁿ vaot, hogy éldugja ammíje vaⁿ, oszt menekújjík ki mēre lát. Akki tudott élszalatt, akki nem tudott, meg élbútt a rítbe, vere^mbe, imide amoda. Hát vaot Szoboszlaon egy legí~ Gábörnnek hitták, ű is él akárt szaladni, de az apját, annyát sájnálta

otthagyni, mēr máⁿ nagyⁿ öregek vaotak, oszt nem tuttak vaona velle menni. Bizcⁿ nem lehetett akkôr szekérem menni, mēr az út mindenüt rakva vaot tatárokkal, akkik mekfoktak mindenkit akki elébök került, oszt szökötérre füsttik úket, oszt úty hájtották, mint am márhat. Ez a Gábôr osztáⁿ kötelet kötött az apja derekára, oszt lejeresztette av verembe elébb az apját, aután meg az annyát. Azután deszkát rakott av verem szájára oszt földet hördöt rá, mektapotta jaol, osztá^m përnýével, meg gezemicével úgy beszörta, hoty senki se monta vaona meg, hoty ot még valami vaⁿ. Osztán ú is kapta-fokta magát, élbútt, nehogy ot tanájják at tatárok, mēr máⁿ hallaccott a hemzsegésök. Na jao vaⁿ. At tatárok begyöttek, oszt akkit av városba tanáltak, mindenkit megöltek, nem níztek azok se öreget, se fijatalt, osztáⁿ félvértik a házakat, ki mit tanált, élvitte, megásták ap pincéket, teleitták magokat börral, oszt ammit meg nem ittak, kieresztették. Pocsíkba ment ot mindeⁿ. An níp meg a rítbül nízte. Úgy ríttak az asszonyok, meg agy gyerekik. Na jao van. Eltakarottak at tatárok ára ak Kunlaposs eránt, de ennyiháⁿ tatár, akki ríszegeⁿ fekütt, av város szílinn, ekkorára máⁿ kijaozanodott, oszt Gábört mekfokták, akki sietet haza, hoty az öregeket kiszabadícsa, mēr szegínyek máj mekfúllattak odale av verembe av nagy melegbe. Gábört osztáⁿ élvittik. Az öregek mek csak vártak, csak vártak. Mikôr oszt láták, hoty máⁿ csakugyan nem jöⁿ, kimásztak, de nagy nehezeⁿ

Télt-múlt az ideö. Gábört élvittik Tatárországba, ahun ety tatár papnak lett asz szögájja. Egisz nap az érdeöbe járt fát vágni, csak este jöt haza. Vaot at tatár papnak keét fija, az egyyk mék csak ojaⁿ süldö legi~, de am másik máⁿ embër, oszt ez összekomásodott velle. Estendenn él-elbeszilgettek, Gábôr élmonta neki, hoty néki felesige maratt othoⁿ, akkivél csak ety feél esztendejig ílt, mēr at tatárok élszakították túlle. Mek, hoty apja annya is vaⁿ, ha ugyan oda nem vesztek szegínyek av verembe. Sokször rini kezdett, oszt úgy vígasztálta ak komájja.

Szerette at tatár pap is, mēr kegyetle: jao daogos vaot, nem vaot ojan nehéz munka, hoty ú sájnálta vaona hozzátenni at testit. Eecër, mikor hazajött. az érdeöbül, aszongya néki at tatár pap: Na fijam, aszongya, meg vagyok vélléd elígedve, mēr minden daogodat tisztessígesenn élvigeztéd, ehiⁿ vaⁿ ety pár bocskôr, ha eszt élnyövöd, nem bánom haza mehecc. Oszt adot néki ety pár új bocskört. Télt-múlt az ideö, de ab bocskôr vadonnat új maratt, pedig reggélitül estik kuzbitöltta, akármit csinált neki, nem nyútt az az istennek se. Eggy este megiⁿ csak ot kucorog az aol víginél, oszt odamegy ak komájja, oszt kérdezi: Mír búsulsz komám? — Hadd él ne beszíjj, van nekem mimn emíszteni magam, — az^m búsulok, hoty apád eszt ab bocskört atta, akki al lábomoⁿ va, oszt aszonta, ha esztet élnyövöm, hazaereszt, de látot, hoty most is egíszszenn újj. — Sose búsújj, ídes komám, megmondom ém miésináj, de az apámnak meg ne mond, mēr agyonvág, ha mektuggya. Huggyozz úgy, hoty a húgy a lábod szárán főjjik le ja bocskôrba, máj meglátot, hoty hármadnapra jukass lessz ab bocskórr. — Csakugyan úty tett, ahogy ak komájja monta, oszt ki is jukat ab bocskôr hármadnapra, csak úgy virítot belülle al lába. At tatár pap csak nagyot nízett, ammikôr meglátta. Nem tutta élgondólni, hoty nyütte él ab bocskört, mikôr élnyühetetlen búrbül vaot. Na de hát szavát akárta tártani, oszt aszongya, hoty aszongya: Na hát jao vaⁿ fiam, élnyütted ab bocskört, mos máⁿ haza mehecc, nem tártósztatlak, de útravalónak keét jaó tanácsot adok: ha mekharak-

szól valakire, lóp hármat hátra, osztám mek hat hónapra ah haragodat. Ha esz mektártod, bölög leszél. Erigy válasz ki magadnak: aszt a lovat az aolból, ammek legjobban teccik, oszt erity haza, tisztelem ídes apádat, anyádat, neked mek szerencsét kívánok. — Gábör osztáⁿ kiment az aolba, ippen ot vaot ak komájja is. — Na komám eleresztett apád, hát mos mán élmegeyek. Az isten álgyon meg! Köszönöm a jaoságotat. Asz monta apát, hogy aszt al lovat válasszam az aolból, ammek legjobban teccik. Legjobban szeretem at te lovadat, de aszt nem viszem el, mér mindig jao komám vaotál, hanem az ecsédét, mér az mindíg ellenem vaot. Avval kivezette az eccse lovát, félnyérgélte, ak komájja meg útravalaot is adott, kenyeret, szalonnát, meg ety kulacs bört. Félkötötte a hémec-szíjjára, oszt élköszönt ak komájjátul, oszt félkavarodott al lovára, oszt alaó! Három heétig íjjel-nappal mindíg jött, az útát nem tutta, csak a csillag eránt igazodott. Hármadik heeteⁿ kijött at tatár grániconn. Másnap mán egy magyar faluba hált, egy darabig csak próbálgatta am magyar beszídet, mer jaoformánn élfelejtette a tizenhatesztendeji rapság után, de osztá^m megjött asz szava. Először tatárnak nisztkik, de osztán élhitték néki, hogy rab vaot, utaojára még útravalaot is attak néki.

At takarodaot húszták, mikör Szoboszlaora írkezett. Ammint mek-tanálta ah házokat, leszállott al lúrúl, ki akarta nyitni ak kaput, de ab be vaot zárva. Megy az ablakra, hogy bekopogtassik. Hát ahogy beniz az ablakonn, ugyan csak mekfélhóddzik, mér af felesige odabe keét úrfival CSAOKOLAODDZIK. Rettentő mekharagudott, be akárt ak íkerítisem mászni, hogy megóije az asszont, de oszt eszibe jutott, ammit at tatár pap mondott, hogy aszongya: ha mekharakszól, lóp hármat hátra, osztám mek, hoty hat haonapra ah haragodat. Ugy is tett. Fokta ak kantárszárat, oszt átment asz szomszídiba, oszt ott az aolba bekötötte al lovát, avval bement, de as se monta jao estét, hanem leült ap patkára. Eleősör megíjettek az öregek, de aután látták, hogy nem bánt senkit, mekkérdeztik, mi járatba vaⁿ. De Gábör nem szaolt ety szaot se, mint ahogy az ak kenyirkosár nem szaol ot la! Na jao vaⁿ. Mekkinálták oszt lefekütt. Az öreg embêr enni tett al lúnak is. Autám mindítik csak azonn árbuválaot-tak, hogy kiféle-miféle lehet ez az embêr, de is cíloztak rá. Reggél osztáⁿ félkelt, megmozsdott, megberetválkozott, mektisztálkodott, oszt hazament. Az asszocⁿ röktön megismerte, megölélte, megcsaokolta, de ú éllokte magátul, oszt rákijátott: At teremtisedet, miféle úrfiakkal CSAOKOLAODTÁL az este? Miféle úrfiakkal? Hát at te keét fíjaddal, nem tudod, hoty té-hêrbe hattál itt? Keét fíjam született eccêre, oszt az eskolába attam, hoty taníjjanak, most vakácíj vaⁿ, oszt hazajöttek. — Na osztá^m vaot öröm! — Láttátok, mién jao vaot, hoty mekfogatta at tatár pap szavát!

Györfly István és Viski Károly.

(Szilágyi János 89 éves református földmives elbeszélése. Karcag, 1908. — Ugyarakkor lejegyezte a karcagi születésű Györfly István. Az ő olvasata szerint 1913-ban Viski Károly írta le nagyott fonetikus írással.)